

ROJA NU

ORGANA KOMELA KARKERÊN KURDISTAN LI SWÊD

HEJMAR 22
ÇILE 1981

İSVEÇ PARLAMENTOSUNDA KÜRDİSTAN SORUNU

İsveç Sol Komünist Partisi (VPK) milletvekillerinden Oswald Söderqvist'in Kürt sorunu ile ilgili Dışişleri Bakanını Ola Ullsten'e verdiği gensoru, 18 Ocak 1980 tarihinde İsveç Parlamentosunda Ullsten tarafından cevaplandırılmıştı. (Bkz. Roja Nu sayı 11.)

Daha sonra VPK'nun 9 milletvekili 25.1.1980 tarihinde Kürt sorununun BM'e götürülmesi için hükümete bir önerge vermişti.

DIŞIŞLERİ KOMİSYONU RAPORU

1980/81:11

KÜRTLERİN DURUMU ÜZERİNE

ÖNERGE

Lars Werner (VPK başkanı-ÇN) ve VPK (Sol Komünist Partisi) tarafından verilen 1979/80:1624 tarih ve sayılı önerge,

1- Parlamento, hükümetin diğer devletler ile birlikte, örneğin tarafsız veya İskandinavya devletleriyle birlikte Kürt sorununu BM'nin İnsan Hakları Komisyonu veya kültürel ve politik baskılara karşı çıkan diğer uluslararası örgütlere götürmesi için inisiyatif almasını,

2- Parlamento, hükümetin yukarıda belirtilen ülkelerde yaşayan Kürt halkı üzerindeki baskıları kabullenmesine dair bir açıklama yapmasını, Kürt halkı üzerindeki baskı ve asimilasyon politikasını ve Kürtleri idam eden bu ülkeleri protesto etmesini içeriyor.

TARİHSEL DURUM

Kürtler kökenlerini Antik Çağın Medlerine bağlayan belli bir etnik gruptur. Pers diline yakın akraba olan bir Hint Avrupa dili konuşuyorlar. Toplam 500.000 Km² alanlık bir bölgede oturuyorlar. Bu bölgenin esas çekirdeği hem coğrafi hemde tarihi olarak Kürdistan diye adlandırılır. Fakat hiçbir zaman ulusal birlik oluşturamamış bir coğrafik tanımdır bu. Kürdistan 5 ülke içlerine uzanır: Türkiye, Irak, İran, Suriye ve Sovyetler Birliği. İran'da bir yönetim bölgesinin ismi Kordistan diye anılır.

Tahminen 10 milyon Kürt vardır-bununla ilgili veriler 6 ile 16 milyon arasında değişiyor. Bunların hemen hemen yarısı Türkiye, 3 milyonu İran, 2 milyonu Irak, 500 bini Suriye, belki 200 bini Sovyetler Birliği ve az sayı da bir kısmı Lübnan'da yaşıyor. Kürtlerin büyük bir kısmı sunni müslümanlardır.

1. Dünya savaşı sırasında yıkılan Osmanlı devleti döneminde, diğer çok sayıda halklar gibi Kürtler de Türkiye içinde bağımsız olmayı umuyorlardı. Müteffikler ve sultanlık tarafından

1920 yılında imzalanan Sevr antlaşması, Kürdistan'ın şimdiki Türkiye'nin bir bölümü içinde bir Kürt devletinin kurulmasını içeriyordu. Bu antlaşma imzalanmadı ve Türkiye Cumhuriyeti de bunu kabul etmedi. Yerine 1923 yılında, bağımsız bir Kürdistan'dan söz etmeyen Lozan Antlaşması imzalandı. Kemal Atatürk'ün Türkiye'yi medenileştirmekle ve layiklik getirme çabaları Kürtlerle çelişkilere neden oldu. Birkaç silahlı Kürt bağımsızlık hareketleri Türk hükümeti tarafından iki savaş yılları arası büyük bir vahşetle bastırıldı. 2. Dünya savaşı sonrasında da Türkiye'deki Kürtlerin kültürel haklarını kullanması engellendi. Büyük baskılar uygulandı. Türkiye resmi makamları Kürtlerin varlığını inkar etti. Onlara dağılı Türkler dendi. 1925 yılındaki bir kararname ile Kürt dilinin okullarda kullanılması ve Kürtçe basını yasaklandı.

Irak'taki Kürtler otonomi istemlerine kavuşmadılar. Çoğunluğu Kürt olan sınır kenti Musul 1925 yılında Milletler Cemiyeti tarafından o zaman ki İngiliz mandası Irak'a bağlandı. Milletler Cemiyeti bununla birlikte Kürt halkının durumunda gözetim bir yükümlülüğe getirdi. 1931 yılında Irak'ta Milletler Cemiyetine üye oluşuyla bu şartlar daha da belirginleştirildi. Böylece Kürt sorunu sadece Irak'ın sorunu olmaktan çıkıp uluslararası bir nitelik kazanıyordu.

Irak'taki Kürtler haklarının kabul edilmediğini görünce isyan etti. Bağdat hükümetine karşı yürütülen isyanın lideri Mustafa Barzani idi. 1945 yılında ki bir Kürt isyanının bastırılması üzerine Mustafa Barzani gizli çalışmaya zorlandı.

1958 yılında Irak Monarşisinin yıkılması üzerine Kürtler, yeni rejim tarafından sahte otonomi ile avutuldu. Hak talepleri sadece kağıtta kaldı. Bütün 1960 yıllarında şu veya bu ölçüde Irak'ta ki rejim ve Kürtler arasında yoğun bir iç savaş sürdü.

1970 Martında Kürtlerle Baas Rejimi arasında, Kürtlerle arapları aynı haklar çerçevesinde gören bir anlaşma imzalandı. 1974 yılında Kürtlere kısmi otonomi tanındı. Otonomi anlaşması

Önerge 3.12.1980 tarihinde parlamentoda tartışıldı ve oylamaya sunuldu. Sorun parlamentoda tartışılmadan önce Dışişleri komisyonu görüşlerini bir rapor tasarısı halinde belirtti. Parlamentoda geleneklerine uygun olarak bu rapor doğrultusunda karar aldı.

Dışişleri komisyonunun hazırladığı rapor tasarısını ve meclisteki tartışmaları okuyucularımıza sunuyoruz.

Barzani'nin karşı oluşuna rağmen Kürtlerin çoğunluğu tarafından kabul edildi. Daha sonraki yıl Kürtler kendi yasa organlarını seçecekti.

Kürtlerin daha az bir kısmı Irak'ta rejime karşı direnmeye devam ediyor. Fakat çarpışmalar eskisine oranla daha az yaygındır.

İran'da Kürtlerin bağımsızlık talepleri daha sonraki tarihlere dayanır. Müteffikler işgal ettikten sonra Sovyetlerin kontrol alanı içerisinde göreceli ileri bir Kürt yönetimi oluşturuldu. Bu, 1945 yılında Mahabat Kürt Cumhuriyetine dönüştürüldü. Bu Cumhuriyet sadece bir yıl yaşadı. Savaş bitiminde müteffik güçlerin İran'dan çekilmesi üzerine İran kuvvetleri Kürt Cumhuriyetine doğru ilerleyip onu yıktılar. Şah Kürt halkının bütün bağımsızlık istemlerine karşı çıktı, sadece kısmi bir kültürel hak tanıdı.

Devrimden sonra Kürtlerin durumunda önemli bir değişiklik oldu. Kürt özgürlük hareketini yok edemeyen İran bir ateş kes antlaşmasına vardı. Kürtlerin durumuyla ilgisi olmayanla başladı. Fakat rejimin tavrı sonraları yeniden sertleşti.

Suriye'deki Kürtler, Türkiye, Irak İran'daki gibi bağımsız bir politik faktör olamadılar. Otonomi talepleri diğer ülkelerdeki kadar yoğun olmadı. Kürtlerin diğer vatandaşlarla aynı şartlar altında toplumsal hayata katıldığı söyleniyor.

Sovyetler Birliğindeki Kürt azınlığı ile ilgili çok az şey biliniyor. Buradaki Kürtler, Türkiye ve İran'daki Kürtlerle doğrudan bir toprak bütünlüğü içinde değil ve diğer Kürtlerle ilişkileri oldukça zayıftır. Kürt kültürü Sovyet toplumunun bir parçası olarak kabul ediliyor. Kürtçe okullar vardır ve Kürtçe programlar yapılmaktadır.

Hatta Lübnan'da bile resmi makamlar herhangi bir politik çalışma engeli çıkarmamışsa Kürtlerin varlığı kabul edilmektedir.

KOMİSYON

Kürtlerin geleneksel ülkesi 5 ulus arasında bölünmüştür. Bu bölgelerin bütünü veya büyük bir kısmını kapsa-

ÖZEL SAYI

yan bir kürt devleti asla oluşmadı. Fakat 1900 yıllarında kürt halkı çeşitli şekillerde ulusal bağımsızlık istedi. Bağımsızlık hareketleri hiç bir zaman bütün kürt halkını kucaklayamadı. Sadece kürtlerin azınlık olduğu değişik ülkelerde bağımsızlık hareketleri oldu. Kürtler, bağımsızlık hareketlerini, milliyetçi ve bu hareketleri en sert şekilde bastırmaktan çekinmeyen rejimlere yönelttiler.

Önergenin ilk kısmı, hükümetin, diğer devletlerle birlikte, kürt sorunu nu BM'in insan hakları komisyonu ve ulusal veya ırk özelliklerinden dolayı politik, kültürel baskı altında olan ve horlananlar için çalışan uluslararası organlara götürmesine ön ayak olmasını istiyor.

İsveç'in insan haklarının korunmasına ilişkin tutumu oldukça açıktır. Biz, insanların, nereden gelirse gelsin, her türlü politik ve dini inançları, ırk ve kültürel özellikleri yüzünden baskı altına alınışlarını mahkûm ediyoruz. Bütün bu beyanatlarımız kürt halkı içinde geçerli olmalıdır.

Önergenin, ilk kısmıyla aynı içerikte olan gensoru önergesi parlamentoda 8 ocak 1980 tarihinde Dışişleri Bakanı Ola Ullsten tarafından cevaplanmıştır. Dışişleri Bakanı Kürt sorunuyla ilgili uluslararası bir kamuoyu oluşturmanın güçlüklerine değinmişti. Bölgedeki politik durumda kürt sorununun BM de ele alınması ihtimalini ortadan kaldırıyor. Komisyona göre, kürt sorununun

bugün BM de veya BM'in insan hakları komisyonunda ele almasının olanakları çok az. Türkiye BM komisyonuna dahil olmadığı için, sorunu BM'in insan hakları komisyonunda ele almak imkanı yok. Ayrıca komisyon genel anlamda dahil olupta bunun özel maddesine, yani gönüllüce imzalanan protokolüne katılmaları için, komisyona karşı geliyorlar diye yargılanamazlar.

Bu yüzden komisyon 1624 sayılı önergeyi red ediyor.

Önergenin ikinci kısmında hükümetin, belirtilen ülkelerde kürt halkı üzerinde baskıların uygulandığını kabul etmesi ve bu baskı ve idamları protesto etmesi isteniyor. Bu sorun yukarıda belirttiğimiz gensoru önergesinde tartışıldı.

Tarih kısmında belirtildiği gibi bu ülkelerde kürt halkının oturduğu yerlerde baskılar var. Bu baskılar hala sürüyor. Kürt halkının genel durumuyla ilgili geçerli bir rapor vermek mümkün değil. Kürt hareketi bir birlik oluşturamamış, değişik ülkelerde değişik istemleri var. ayrı bir muameleye tabidirler.

Yukarıda belirtilenlerin ışığında komisyon önergenin iki kısmını redd ediyor.

Komisyon, parlamentonun 1979/80: 1624 tarih ve sayılı önergesini redetmesini talep ediyor.

Stockholm 18 Kasım 1980

Dışişleri komisyonu adına GERTRUD SIGURDSEN

Karar anında hazır bulunanlar:
Gertrud Sigurdson (sosyal demokrat)
Torsten Bergtson (Merkezci), Sture Palin (Sosyal Demokrat), Georg Aberg (Liberal), Olle Göranson (Sosyal demokrat), Ingird Sundberg (Muhafazakar), Motts Helleström (Sosyal demokrat), Gunnel Jonanberg (Merkezci), Per Olof Strindberg (Muhafazakar), Jan Bergqvist (Sosyal demokrat), Sture Korpas (Merkezci) Carl Lidbom (Sosyal demokrat) Björn

Molin (Liberal), Maj-Lis Lööw (Sosyal demokrat), Sten Sture Paterson (Muhafazakar)

(Sunan) OSWALD SÖDERQVIST (VPK)

Sayın başkan ! Sol Komünist Partisinin (VPK) bu yılın Ocak ve Haziran aylarında kürt halkının sorununu İsveç parlamentosunda ilk kez gözler önüne serişinden beri çok şey değişti.

Bunun temel nedeni kürt halkının durumuyla ilgili daha fazla bilgi elde etmiş olmamızdır. Ayrıca 1979 Ocak ayında şahın devrilmesiyle İran'daki gelişmeler ve ardından 1979 Ağustosundan beri kürt halkına karşı ilan edilen savaşlar üzerine daha fazla aydınlanma gerektirdi. Son olarak buna Eylül ayında Türkiye'de yapılan askeri darbe ve İran-İrak savaşını eklememiz gerekir.

Bütün bunlar değişik ülkeler arasında bölünmüş kürt ulusunu açık bir şekilde ilgilendiriyor.

Bütün bu gelişmeler kürtler için ne anlama geliyor ? İsveç ve Batı Avrupa basınında bir seferde gözlerden kaçırılan Türkiye'deki askeri darbe ile başlayalım. Bu darbe her şeyden önce Türkiye'deki tüm demokratik güçleri parti, sendika ve işçi örgütlerini hedef aldı. Darbeden sonra genel olarak Türkiye'de -sadece kürtlerden değil genel anlamda Türkiye'den bahsediyorum- olağan üstü durum hakim oldu. Tutuklamalar, cinayetler, işkence ve ekonomik önlemler tamamen halka yöneldi. Fakat darbe İsveç basınına böyle yansımada. Bunun terörizme karşı iyi bir müdahale olduğu, hem sağ hemde solu hedef aldığı söylendi. Oysa gerçekler bunun tam tersiydi. Sağ uçtaki hükümet dönemlerinde bulunan açık faşist örgütler oldukça ucuz pıncayı kurtardılar. Daha öncede söylediğim ve tüm askeri darbeler gibi bundan sadece sol en büyük darbeyi yedi. Prensip olarak askeri darbelerin Türkiye, Boliviya, Şili veya diğer ülkelerde önemli farkları yoktur.

Hatta İsveç hükümeti de bu darbeye ilgili çok cılız bir çıkışın dışına çıkmadı. Aksine, şu veya bu ölçüde sevinçle karşılandı. Bu yüzden İsveç hükümetini sert bir şekilde eleştirmeliyiz. Bu sorulara tekrar dönmekte yarar var. Çünkü Pazartesi günü Türkiye ile ilgili bir gensoru önergemiz var. O zaman bu sorulara yeniden dönelim.

Türkiye'deki darbe özellikle Türkiye'deki kürtlere ve diğer azınlıklara saldırdı. Cuntacılar ve onların politik sözcüleri -özellikle bölücülerin- burada kürtler demek isteniyor- önce susturulacağını ve bunun yaygın bir şekilde yürüteceklerini belirttiler.

Örneğin bu tür politik sözcüler İsveç televizyonuna kadar çıkabildi. 21 Eylül 1980 tarihinde profesör Turan Güneş İsveç televizyonunda şunları söyledi: Türkiye'de etnik gruplar veya azınlıklar yoktur, bölücülere aman vermeyeceğiz. Bu sözler 1. Dünya savaşının bitiminden günümüze kadarki bütün türk hükümetlerinin siyasetlerini özetler. Profesör Turan Güneş sosyal demokrat eğilimli Ecevit'in dışişleri bakanı idi. Ecevit, bugün cuntayı aklayan böyle birini dışişleri bakanı yapmıştı. Bu gösteriyor ki bütün türk hükümetleri kürtlerle ilgili aynı yolu izlediler.

Türkiye'de kürtlerin varlığı bile kabul edilmedi. Kürtlere dağlı türk-

ler dendi. Karmakarışık bir dillerinin olduğu ileri sürüldü. Yani Kürt halkının öz kültür ve diline dayalı ulusal konumu inkar ediliyor.

Bu yıl İsveç'te bu durumu hatırlatan yeni bir durumla karşılaştık. Kürt yazarı Bozarslan uzun bir müddet hem yetişkin hemde çocukların yararlanabileceği bir kürt alfabesi hazırlamıştı. Şüphesiz kitap hemen toplatıldı ve yazarı tutuklandı. Bozarslan Uppsala'da ki Ny Tidningen adlı gazeteyle yaptığı röportajında şöyle diyordu: Dünya'nın başka hiçbir yerinde her hangi bir alfabenin yasaklandığını sanmıyorum. Oysa benim yazdığım alfabe Türkiye Kürdistan'ının tümünde yasaklı. Bir yıla yakın metod, içerik ve şekille ilgili çalışma yaptım. Başından beri kitabın hem yetişkinlerin hemde çocukların ihtiyacına yönelik olmasını hesaba aldım. Kürt halkının kendi diliyle yazma olanağında olmadığını biliyordum. Ayrıca kitabın basılmasından sonra tutuklanacağımı biliyordum.

Bu durum İsveç Yazarlar Birliğince protesto edildi. Kitap İsveç Kültür Konseyi yardımıyla yeniden basılacak. Bu Türkiye'de kürtlerin inkar edilmişlerine ilişkin sadece küçük bir örnek tir.

Türkiye'nin doğusunda kürtlerin kesin çoğunlukta olduğu iki bölge vardır. Bunlardan biri doğu, diğeri ise güneydoğu anadolu bölgeleridir. Darbeden sonra bu iki bölge Diyarbakır şehrinde oturan tek bir komutanlığa bağlandı. Bu komutan yeni sıkıyönetim kanunlarına göre bölge üzerinde her türlü iktidara sahiptir. Sıkıyönetim kanunlarıncı istediğini yapabilmektedir. Daha Ecevit döneminde türk ordusu Türkiye'nin doğusuna yağıldı. Bugün bu

giderek yoğunlaştırılmış durumda. Yeni ordu birlikleri, polis, jandarma ve benzeri güçler buralara aktarıldı. Bahsettiğimiz kürt bölgelerinden taze haber elde etmek sıkı kontrol yüzünden oldukça güçtür.

İran'a gelince, devrimden sonra kürtlerin özgürlüklerine kavuşacağını ummuştuk. Oysa gelişmeler bunun boş hayal olduğunu gösterdi. Daha 1979 Ağustosunda, yani Şahın devrilmesinden 6 ay sonra İran ordusu batı ve kuzey batıdaki kürt bölgelerine karşı yoğun bir saldırıya geçti. Şehirler ve köylere saldırıldı. Bu yılın Nisan ayında Sanandaj'da bir saldırı sonucu bin kişi öldürüldü, 1200 kişi yaralandı. Ayrıca Mahabat şehrine de yapılan bombalı saldırılar sonucu yüzlerce insan öldü. 1000 den fazlası yaralandı. Kürt bölgeleri ablukaya alındı. İlaç gıda maddeleri ve benzeri şeyler bu bölgeye sokulmuyor. Doktorlar bu bölgeden sürülüyor. Kürt halkını savunan veya kürt kökenli olan avukat ve diğer memurların burada oturmalarına izin verilmiyor.

Bu yüzden İran'daki devrim hükümetini kürt halkıyla anlaşmak isteneyişsi yüzünden sertçe eleştirmeliyiz.

İrak'ta da kürt halkının durumunda bir düzelme olmadı. Daha önceden bildiğimiz gibi İran ve Türkiye sınırlarındaki kürt halkı buralardan sürüldü, köyler yıkıldı, kuyular çimentoyla kapatıldı ki bu bölgelerde kürtlerin yaşamına olanak kalmasın. Yine biliyoruz ki Türkiye'deki cuntacılar darbeden sonra ortaklaşa kürt sorununu çözmek için Irak hükümetiyle ilişkiye geçtiler. Bu çözüm yolunun ne anlama geldiğini çok iyi biliyoruz.

Irak ve İran savaşıyla ilgili olarak gazetelerimizi okuduğumuzda hemen görüyoruz ki bu savaştan en çok zarar gören bölgeler kürt bölgeleridir. Irak ve İran'ın sınır bölgeleri kürt bölge

leri olduğu için savaş alanları haline geldi. Birgün Irak İran'ı bombalar ken, ikinci gün Irak kürt direnişçilerin bulunduğu yerleri bombalıyor. Aynı şey Irak'taki kürt direnişçileri içinde geçerli. Irak ve İran rejimleri savaş alanlarını kürt bölgelerine kaydırdılar. Kurşunlara ilk hedef olan kürtlerdir.

Şimdi komisyon raporunun bu konuda ki tespitlerine gelmek istiyorum.

Komisyon raporunun tarih üzerine yazdıklarına bir diyeceğim yok. Fakat söz konusu bölgede ne kadar kürdün ya şadığı ile ilgili tahmin ilginizi çekiyor. Komisyon, Türkiye'de 5 milyon İran'da 3 milyon, Irak'ta 2 milyon, Suriye, Lübnan ve Sovyetler Birliğinde de birkaç yüzbin olmak üzere toplam 10 milyon civarında bir kürt halkının bulunduğunu söylüyor. Oysa cuntacı haftalık dergi YANKI bile bu yılın 4-11 Ağustos tarihli sayısında Türkiye'de 9 milyon kürdün bulunduğunu yazıyor. DN (İsveç'te çıkan Dagens Nyheter isimli günlük gazete-CN) gazetesinde bir makalesinde aynı bizim gensorü önergemizde verdiğimiz rakamları veriyor. Buna göre sadece Türkiye'de 9-10 milyon olmak üzere İran'da 6, Irak'ta 3-4 milyon olan kürt halkının nüfusu diğer ülkelerdekiyle birlikte 20 milyon buluyor. Komisyonun bu rakamları nereden aldığı bu yüzden merak ediyorum. Çünkü bu tespitle ilk sefer karşılaşıyorum.

Daha sonra komisyon din, ırk, etnik politik özelliklerinden dolayı insanlar üzerindeki baskılara karşı dayanışmayla ilgili parlak laflar ediyor ve İsveç'in bunları mahkûm etmesi gerektiğini ve hatta ettiğini söylüyor, bu konuda uluslararası bir kamuoyu oluşturanın güçlüklerine değiniyor. Bütün bunlar güzel sözler. Fakat hiç kimse kalkipta bu işi yüklenmemişse, o zaman bu konuya ilgi uyandırmak için nasıl çalışmalı? Birilerinin başlaması lazım. Yoksa bunu yapmıyor diye başkalarını suçlamakla yetinilemez.

Ocak ayında konuyla ilgili gensoru önergemize karşı cevabında Dışişleri Bakanı Ola Ullsten'de aynı kısır döngü içindeydi. Ullsten-tıpkı şimdi komisyonun başka bir şekilde tekrarladığı gibi Kürtlerin dağınıklığından dem vuruyor, bu yüzden uluslararası bir kamuoyu oluşturanın inkansız olduğunu söylüyordu. Fakat neden Kürtler böyle parçalanmıştır? Hiçbir neden göstermeden nasıl bir halkın parçalanmış olduğu için parçalandığını söyleyebiliriz. Ayrıca komisyonun kendisi bile bu durumu Birinci Dünya Savaşı sonundaki barış anlaşmasına bağlı olarak açıklamış. Açıkta ki büyük güçlerin çıkarları yüzünden Kürt halkı bu duruma sokuldu. Kısacası bu günkü mevcut sınırları bu güçler çizdi ve bunda asla kürtlerin suçu yoktur.

O zaman bununla Kuzeyde Norveç, Finlandiya ve İsveç'te yaşayan Laponyalılar arasında bir paralellik kurmak mümkün. Neden Laponyalılar kendi Ulusal birliklerini kuramadılar? Neden böyle parçalanmış durumdadılar? Tanı tamına aynı durum: Tarihi şartlar bu ulusal birliği engelledi. Bunu, Laponyalılar kendi sorunlarına sahip

çıkmadılar, şeklinde gerekçelendiremeyiz. Bu tamamen kısır döngü içindeki mantıksız bir izahıdır.

Komisyon, sorunun Birleşmiş Milletler'de ele almasını içeren ilk önergemiz için, böyle bir istemin ilgi görme şansının az olduğunu söylüyor. Komisyonun bu konudaki değerlendirmesini çok kötü görüyorum. Yeterki gönül istesin. Elimizdeki yeterli delil-gerek komisyonun kendi açıklaması gerekse benim gensoru-sorunun BM'de ilgi uyandırabileceğini gösteriyor. Bu büyük bir sorundur. Bundan nice önemsiz sorunlar BM'de ilgi gördü.

Komisyon, politik-stratejik olarak dünyanın en zengin petrol bölgesi olan değişik devletlerdeki Kürt bölgelerinin bu hassas durumu, sorunu BM'e götürmeyi engellediğini söylüyor. Her ne şekilde olursa olsun tutarsız bir yaklaşım.

İkinci önergemize gelince-baskıların protesto edilmesine ilişkin-komisyonun yazdıklarındaki ve kürtlerin baskı ve terörle karşı karşıya oluşlarının "kesin belirtilmesi" gibi küçük

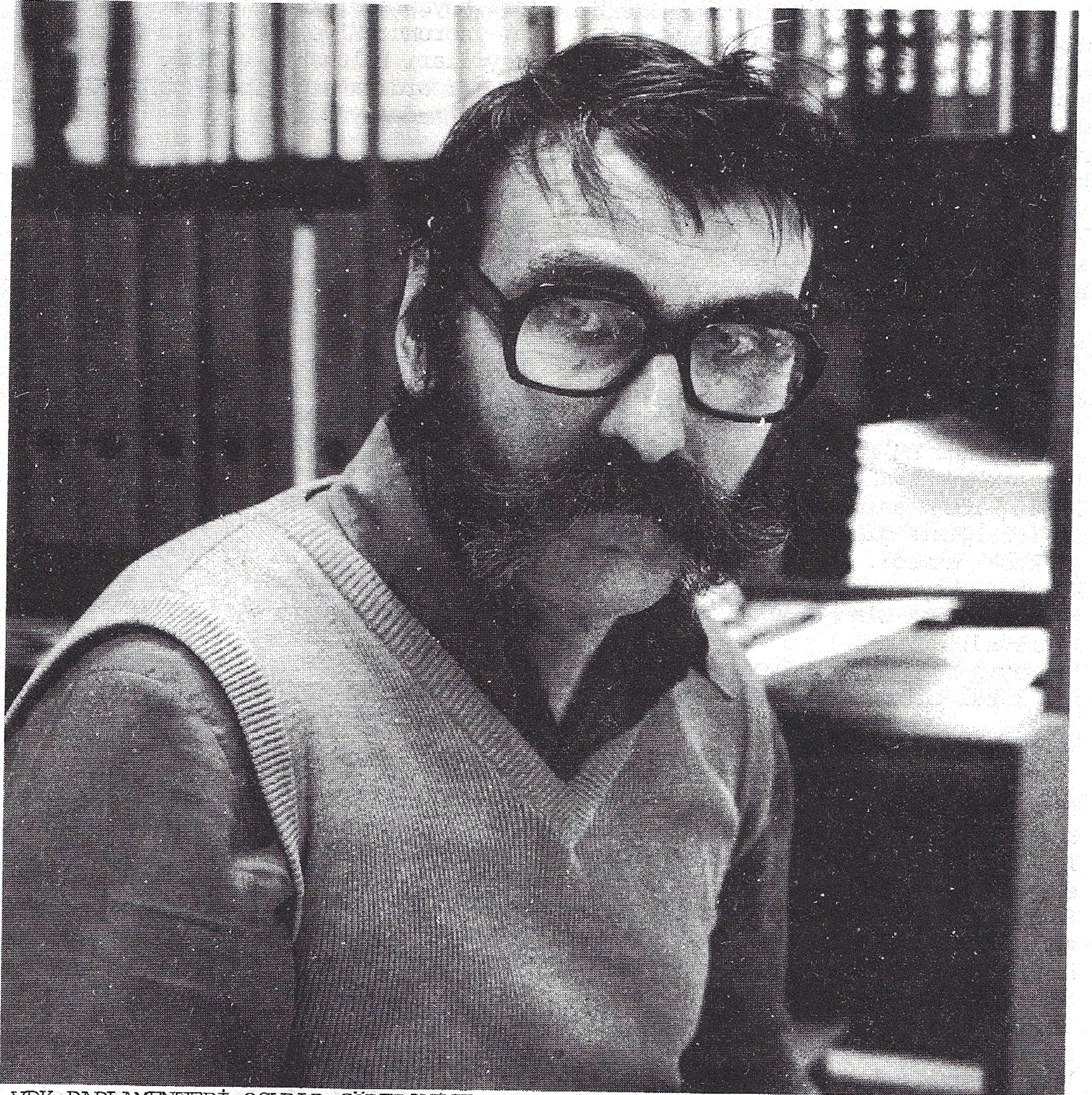
Olof Palme 12 Ağustos tarihinde Af tonblad gazetesinde yayınlanan bir röportajında (Bkn. Roja Nu S.17-18-CN), kürtlerin ulusal haklarını tanımalıyız derken, dışişleri komisyonunda ki Sosyal Demokratlar Kürt halkını savunmak için bir parmak dahi kaldırmıyorlar. Kimden gelirse gelsin bu bir burjuva siyasetidir.

VPK'nun önergelerinin kabul edilmesini istiyorum.

STURE KORPAS (C-merkezci)

Sayın başkan ! Esas olarak, güçlenmek açısından Oswald Söderqvist'in tarihi açıklamasına katılıyorum.

Kürtler içerisinde yaşadıkları devletlerde kendi kültürlerini, hatta varlıklarını tehdit eden bir yaşam sürdürüyorlar. Bu, iyi niyetlerle de olsa, her etnik grubun devlet sınırlarının değiştirilmesi şeklinde tam bir özgür yönetim kuma anlamına çekilmeli. Fakat uluslararası kuruluşlar bu halkın kendini geliştirmesi, varlığını koruması sorunuyla ilgilenmesi gerekir. Bu sadece söz konusu devletlerin iç sorunu değildir. İsveç par-

VPK-PARLAMENTERİ OSWALD SÖDERQWIST

(Foto. Ann Eriksson)

bir olumlu izahı belirtmek istiyorum. Bu olumlu bir taraf. Fakat bunun daha açık ve kesin belirtilmesi gerekir di.

Son olarak, komisyondaki sosyal demokratların bu konudaki tavırlarından bahsetmek istiyorum.

Bir sefer daha görüyoruz ki sosyal demokratlar dışişleri komisyonunda burjuvularla yorgun bir devriyeye çıkmışlar. Bunlar, İsveç Paramentosunun böyle açık bir sorunda kesin tavır almışlarına yanaşmıyorlar. Kürt halkının savunulmasıyla ilgili tek laf etmeden, burjuvazinin bu iş ile ilgili beyanının arkasına sığınıyorlar.

lamentosunda da tartışılmalıdır.

Sadece bazı halkların sorunlarına eğilip diğerlerini unutmaya rahatlığını bırakmalıyız. Sayın başkan, belki de biz böylesi sorunları her yıl sistemli bir şekilde ve bazı prensipler çerçevesinde parlamentoda tartışmalıyız.

Şu an kürtlerle ilgili bir önergeyi görüşüyoruz. Kürtler tarihin en acı çeken halklarından biridir. Kalabalık bir grup oluşturmuyorlar. Oswald Söderqvist komisyonun kürt halkının nüfusuyla ilgili rakamları nereden aldığı soruyor. Raporunda kürtlerin 10 milyon kadar olduklarını yazdık. Kendimiz 6-16 milyon arası bir sınır koy

duk. Kürtlerin 6 ile 16 milyon arasında olduğuna dair bilgiyi Londra'da tanınmış Minority Right Group (azınlık hakları grubu) nun The Kurds (Kürtler) isimli dergisinden aldık. Rakamlarla ilgili ancak bunları söyleyebilirim. Bende Oswald Söderqvist gibi, daha büyük rakamlarla karşılaştım. Kuzeyin 5 ülkesinde yaşayan tüm insanların sayısı kadar Kürt bulunabileceği mümkün. Her ne olursa olsun kalabalık bir halk söz konusu. Kürtler kültürel sorunları açısından meselenin bilincindedir, ne yazık ki beş devlet arasında dağılmış olmanın acısını çekiyorlar. Dünyadaki siyasi arenanın orta yerinde, en acılı bölgesinde yaşıyorlar. Bu onların durumunu daha da güçleştiriyor. Bu aynı zamanda uluslararası kuruluşların işlerinin zorlaştırıyor. Dünya çapındaki çelişkilerin her hangi birinin yanında yer almadan soruna eğilmek zor. Zorluklar çok sayıda Kürt gencini yurdundan etti. Bunların önemli bir kısmı bugün İsveç'tedir. Ben ve Oswald Söderqvist'in Uppsala kentinde Kürt arkadaşlarımız vardır. Tavrımızda bunların payı var.

Komisyon, ayrıca Kürtlerin kendi ülkelerinde baskı altında olduklarını horlandıklarını belirtiyor. Önergede soruna pamak bastığı için önemli bir değere sahiptir. Fakat bu sorunun daha başka yerlere götürüleceğini beraberinde getirmiyor. İsveç'in baskı altında olanlarla ilgili tavrı açıktır. Ve sürekli belgelenmiştir. Bu yüzden şimdi hükümetin bu şekilde bir beyanın özel bir anlamı yoktur.

İsveç uluslararası planda diğer ezilen ulusların olduğu gibi Kürtlerin de haklarını savunur. Bu uluslararası örgütlerde o kadar siyah damgalı ülke var ki bunlardan tavır beklemek çok zor. Sorunu BM'in vatandaşlık ve politik haklar beyanamesi çerçevesinde BM'de tartışmanın olanakları sınırlı. Belirttiğimiz gibi Türkiye beyannameyi kabul etmedi. Diğer söz konusu ülkelerde, beyannameye karşı bir suç teşkil edecek olan gönüllü protokole katılmadılar.

Sayın başkan, komisyonun teklifinin kabul edilmesini istiyorum.

OSWALD SÖDERQVIST (Cevap)

Sayın başkan ! Sadece Kürtlerin tehdit edildikleri söylenemez. Sture Korpas sorunu talihsiz bir şekilde formüle etmiş. Kürtler sadece tehdit edilmiyorlar, baskı altındadırlar da. Bu günlük hayatta sürekli yaşıyor ve yıllarca sürüyor. Eğer sadece Kürtler tehdit edilmiş olsaydı belki de bu kadar önemli olmazdı.

Sorun, işin başında yeni sınırların çizilmesinde yatmıyor. Hiç bir Kürt bunu ileri sürmedi. Ben sadece temel haklara değindim. Kürtler kendi ülkelerinde, kendi dillerinde alfabelerini basabilsinler, kendi dillerinde eğitim yapabilsinler, hiç olmazsa bir ölçüde, Kürtlerin çoğunlukta olduğu yerlerde, şehir ve köylerde, bölgesel toplumsal yönetime katılabilirler. Bütün bunlar temel halk haklarıdır, açık prensiplerdir, yeni şeyler değil.

Sture Korpas, komisyondaki gibi,

baskı nerede olursa olsun protesto edilmelidir diyor. Bu tür tartışmalara diyeceğim yok ve buna istenlikle katılıyorum. Ama böylesi bir durumda, soruna dışişleri komisyonunun tespit ettiği kadar sıkı sarılmamız gerekir. Komisyonun tespiti aksaktır. Tarihi değerlendirme kısmında bizimle aynı düşüncede olduğunu belirten iyi bir giriş var. Fakat ardından bir şey yapma yalım deniyor. Rapor çok yetersiz.

Sonra Kürtlerin nüfusuyla ilgili bir kaç söz daha. Belirtilen Londra'daki örgütün bu konuda tespitleri olabilir. Fakat komisyon, gidip gelip Kürtlerin sayısını en az gösteren bu kaynağa baş vuruyor. Oysa basın ve yayınlarla belirtilen, bizzat Türkiye'nin 9 milyon olarak belirttiği kendi istatistiklerine baş vurmaktan özenle kaçınılıyor. Hiç olmazsa iki taraflı bir bilgi vermek gerekir.

İsveç'in sorunu daha başka yerlere götürülebilmesinin imkansızlığı üzerine bir yığın formaliteler yaratılabilir. Buda bir olumsuzluk. Eğer gerçekten İsveç hükümeti soruna eğilmek istiyor sa, İsveç partileri gururla bahsettikleri beyanmelerine uymak istiyorlar sa, sorunu BM'ye götürmenin formalite yolları bulunabilir. Sadece formaliteler ardına sığınıp imkansızlıklardan bahsedemeyiz.

STURE KORPAS (Cevap)

Sayın başkan ! konuşmamı gerekli yere bıraktığım için, Kürtlerin sadece tehdit edildiklerini söylemiş olduğumu hatırlamıyorum. Ve öyle bir şey söylemiş olabileceğimi sanmıyorum. Sanıyorum ki, bu büyük halk topluluğunun özel bir muameleye tabi tutulan bir bölgede yaşadığını açıkça belirttim. Bu noktada her hangi bir bulanıklık olmaması gerekir.

Bence Kürtlerin 16 veya 20 milyon oluşu meselenin özü değil. Sanıyorum ki Oswald Söderqvist'le halkların nüfusuna göre değil, hangi derecede baskı altında olduklarına dikkat etmek konusunda aynı fikirdeyiz. Yine sanıyorum ki, bu halkın acı durumu konusunda aynı düşüncedeyiz. Belki de bu, onun kalabalık bir halk oluşundan ileri geliyordur. Ama bundan tam emin değilim.

Sonra bu ülkede dış politikadan hükümet sorumludur. Ayrıca hükümetin dış işleri komisyonunun bu veya benzeri konulardaki doğru tespitlerine ters hareket ettiğimi söylemek için herhangi bir neden görmüyorum. Bu yüzden komisyonun bu konuda bir açıklamada bulunması oldukça yersiz.

OSWALD SÖDERQVIST (Cevap)

Sayın başkan ! meselenin özünün Kürtlerin sayısal durumu olmadığına dair Sture Korpas'a katılıyorum. Benim üzerinde durduğum, genel olarak yazılan ve söylenenlerin dışındaki en az rakamların özenle aranıp bulunmasıdır. Bunu kötü bir yöntem kabul ediyorum. En azından insan bu rakamla yetinmez, başka kaynaklara da baş vururdu.

Elbette dış politikayı belirleyen hükümettir. Fakat parlamento, hükümetin politikasının değiştirilmesine ilişkin teklifler getirmek imkanına sa-

hiptir. Böylesi bir fırsatta partiler şimdiye kadar yapılanların aksine, Kürt sorununa daha olumlu yaklaşması gerekirdi: Oysa sorunu uluslararası örgütlere götürmemek için binbir dereden su getiriliyor. Gerçekte bu sorun üzerine eğilmenin şartları vardır, yeterki gönül istesin. Parlametonun bu nu hükümete dayatması gerekir.

BO SIEGBAHN (Muhafazakar)

Sayın başkan ! Oswald Söderqvist'in dediği gibi rapor oldukça hissiz hazırlanmış. Yüzlerce yıl kendi kültürüyle yaşayan, belirtildiği gibi sayısal durumu önemli değil, her durumda oldukça kalabalık bir halk -bir halkın durumu söz konusu- dışişleri komisyonu Kürt halkının durumunu oldukça objektif olarak sunuyor. Carl Lidbom'un -raporun altını imzalayanlar - dan biri olarak- Filistin ulusal hakları söz konusu olunca ateşlenen tavrı nerede ?

Komisyonun, Şah ve Irak arasında 1974 yılında imzalanan anlaşmanın en önemli bir kısmı olan Kürt halkının feda edilmesi ile ilgili olarak tek laf etmemesi gerçekten tuhaf. Kürtlerin ulusal haklarını elde etmeleri için Irak'la hazırlanan anlaşma -ki Irak buna uymadı- işlerlikten kaldırıldı. Kürt halkı, bugünde güncel olan birkaç ada ve diğer bazı yerlerin İran'a verilmesiyle, satıldı.

Şahın, Kürtlere az sayılmayacak dedeki yardımını kesmesi, Irak'ta bir kültürel otonomi imkanını ortadan kaldırdı. Bu içrenç anlaşmayı komisyon daha detaylı vermeliydi.

Ayrıca raporda, Irak'ın Kürtlere otonomi vermesiyle ilgili anlaşması yürürlüğe girecek deniyor. Hemen belirtmek isterim ki bütün yıl boyu Kürtlerle ilgili anlaşmaları Irak elinden geldikçe askıya aldı. Kısacası çabalar yoğunlaştırılmadı. Kürtler silahlı direnişi gevşettiği her an Irak haklarla ilgili bütün sözlerini geri aldı.

Oswald Söderqvist'in dediği gibi Kürtler bu ülkelerin hiç birinde özgür davranamadılar. Bütün bu ülkeler onlar üzerinde baskı uyguladı. Teknik açıdan Kürtler için bir ulusal birlik ruhu oluşturmak imkansız. Ama yine de biz parlamento olarak sadece bir kültürel otonomi için değil, hatta daha fazlası, bir politik otonomi için bir prensip kararı alabiliriz. Bu bağımsız Kürdistan istemek demek değildir. O zaman güçlükler artabilir. Komisyon raporunda Kürtlerin baskı altında oluşundan başka bir takım şeylerden bahsedebilirdi. Elbette dışişleri ile ilgili bir kurul, bir halkın durumu ile ilgili olarak parlamento -nun çeşitli sorunların görüşülmesi için yaptığı çağrısını hoş görüyle karşılamalıdır. Ve bu hiçte sorun getirmez. Bence sorun canlı tutulmalı. Bunu tekrar parlamentoda ele almanın fırsatları var. Kanımca, tıpkı diğer halklar için yapıldığı gibi Kürt sorununa da, İsveç Parlametosunda ilgi duyulmalı.

Dışişleri komisyonunun teklifi 19 a karşı 297 oyla kabul edildi. 1 kişi çekimser kaldı.

ROJA NU

ORGANA KOMELA KARKERÊN KURDISTAN LI SWÊD

XWEDÎ SAHÎBÎ : KOMELA KARKERÊN KURDISTAN LI SWED

NAVNIŞAN : BOX 4038 141 04 HUDDINGE - SWEDEN

ADRES : JI MEHÎ CAREK DERTÊ

BHA 3 KRON HESAP NO: PG 83 90-7